

ADOLF BELTRAN

A l'espera d'una política cultural

Desmuntant la propaganda i la corrupció, a l'espera d'una política cultural

És una experiència molt estesa i comprovada a tot arreu. La política està farcida de mines, en qualsevol circumstància. Però sobretot quan es tracta d'un canvi com el que han protagonitzat al País Valencià el Consell sorgit del Pacte del Botànic i les noves majories d'esquerres en les institucions a partir de les eleccions autonòmiques i locals del 2015. La política cultural no en podia ser una excepció. Menys encara quan un dels terrenys en què més es varen acarnissar la pulsio clientelar i la manipulació propagandística del PP durant dues dècades d'hegemonia va ser precisament aquest.

Parlem de clientelisme i de propaganda, dues dinàmiques que han deformat d'una manera grotesca la gestió de la cultura al País Valencià. Però cal filar més prim: els instruments de què es varen valdre aquestes dinàmiques foren una deriva general cap a la creació d'una Administració paral·lela i una escandalosa i generalitzada corrupció.

El Palau de les Arts —com va pretendre al seu dia Francisco Camps— s'ha convertit en emblema de tota una època, encara que per motius molt diferents als que perseguia l'expresident valencià. Com en són emblemes també, en una altra mesura, l'IVAM, el Consorci Valencià de Museus o Culturarts. Ara bé, l'òpera de la Ciutat de les Arts i les Ciències ho té tot: sobre costos impressionants (havia estat

Adolf Beltran i Català (València, 1958) és periodista i escriptor. Autor, entre altres, de la novel·la *Estribord* (Balandra Edicions, 2015) i de l'assaig *Els temps moderns. Societat valenciana i cultura de masses al segle XX* (Tàndem, 2002). A hores d'ara és director de l'edició valenciana d'eldiario.es

pressupostada inicialment en 96 milions i va acabar costant prop de 480 milions), balafament de recursos, grandiloqüència propagandística i corrupció.

El govern del Botànic va heretar un Palau de les Arts dirigit per Davide Livermore, que havia ocupat el càrrec d'intendent al gener del 2015, encara amb el PP, en substitució de Helga Schmidt, quan aquesta va ser imputada per prevaricació, malversació i falsedat documental juntament amb el director financer de la institució i tres empresaris, acusats del cobrament de comissions il·legals a través d'una empresa a la qual s'havia derivat la gestió de patrocinis del coliseu operístic.

Livermore, que dirigia el Centre de Perfeccionament Plácido Domingo del Palau de les Arts era un home de confiança de Schmidt, la responsable de deixar la institució amb un dèficit de 27 milions d'euros. La intendent no s'havia estat mai de res. Estalviar no formava part dels seus esquemes. La seua gestió es va caracteritzar per fitxar i contractar a preus per damunt del mercat en el panorama de la lírica internacional, ja prou car habitualment. Zubin Metha, Lorin Maazel —que en varen ser col·laborador especial i director musical, respectivament— i una llarga llista de músics i intèrprets varen passar per l'aparatós auditori dissenyat per Santiago Calatrava. Schmidt tenia carta blanca per a gastar perquè l'objectiu polític era crear, mitjançant els grans espectacles, una imatge il·lusòria de la situació cultural valenciana, una ficció que, passat el temps, toparia amb la realitat de les greus dificultats pressupostàries de la Generalitat.

Livermore, així, era l'intendent del Palau de les Arts quan Vicent Marzá va arribar a la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport. Un càrrec plenipotenciari heretat de la seua predecessora al qual se suposava que havia d'aplicar moderació i una certa austeritat sense perdre el nivell artístic que s'havia assolit. Exercici al qual es va aplicar amb un resultat raonable.

Aquesta transició de perfil baix, per dir-ho així, que el govern del Botànic ha protagonitzat en molts àmbits institucionals, va saltar pels aires al desembre del 2017, quan Livermore va constatar que el disseny que el departament de Marzá tenia entre mans del funcionament futur del coliseu operístic no encaixava amb la pretensió de compatibilitzar la seua responsabilitat d'intendent amb l'activitat com a director escènic en teatres i produccions de tota Europa. Amb un salari que duplicava el del president de la Generalitat Valenciana, Livermore no estava disposat a renunciar a la seua activitat artística al marge i va convocar la premsa per a convertir la possibilitat que li reclamaren dedicació exclusiva en una amenaça per al conjunt del projecte, va anunciar que marxava i va elogiar sense embuts la seua predecessora, que es troba a hores d'ara a l'espera de judici. Tot fent evident la seua prepotència elitista, va aprofitar per a queixar-se en una entrevista del fet que,

en la seua opinió, «el nivel de la conselleria parece ser el de una barra de bar y todos hablando valenciano».

Malgrat que després ho va intentar matisar i rectificar, ja estava dit. En la setmana llarga que va tardar Marzà a convocar el Patronat del Palau de les Arts i fer públics els nous estatuts, el secretari autonòmic de Cultura, Albert Girona, va tractar d'eixir al pas de l'escàndol causat per Livermore amb més pena que glòria. Només quan el conseller va anunciar que el nou model per a la institució s'inspirava en el funcionament del Liceu de Barcelona i el Teatro Real de Madrid; que es mantindria una programació operística d'excel·lència i que es crearien dues figures, la del director general, encarregat de la gestió econòmica i del funcionament, i la del director artístic, que serà seleccionat per concurs amb dedicació exclusiva però també amb una remuneració sense un límit fixat a establir en funció de les condicions existents en altres teatres similars, la tempesta es va esvaïr.

La polèmica va servir per a constatar que la transició suau i amable, pel que fa al Palau de les Arts, s'ha fet llarga i encara no ha acabat, tot i que ja apunta —i caldrà veure fins on arriba— que la Generalitat confia especialment en Plácido Domingo com a assessor preferent, i planteja sense embuts la necessitat que el Ministeri de Cultura s'incorpore al patronat i hi aporte finançament. I pretén, alhora, una aportació significativa del mecenatge privat.

Un cas similar es produeix en l'Institut Valencià d'Art Modern (IVAM) on l'actual director, José Miguel Garcia Cortés, va ser seleccionat per concurs en l'última etapa del govern del PP, encara amb María José Català al capdavant de la Conselleria, i no pareix que la nova administració sorgida del Pacte del Botànic hi tinga gaire esmenes a fer. Potser perquè la gestió del museu en l'etapa precedent està sota investigació judicial amb l'exdirectora Consuelo Ciscar, el seu fill i mitja dotzena de col·laboradors imputats per uns quants delictes relacionats amb la compra d'obres d'art i la contractació de publicacions, entre altres qüestions.

La reincorporació a l'IVAM de Joan Llinares en una breu etapa com a subdirector general d'administració, quan Garcia Cortés es va fer càrrec de la direcció, va permetre documentar, mitjançant una auditoria a fons, totes aquestes acusacions. Llinares, que havia fet una funció similar a Barcelona per a netejar el niu de corrupció en què s'havia convertit el Palau de la Música Catalana, és ara director de l'Agència Valenciana Antifrau.

L'IVAM, per tant, viu en un cert estat d'excepció, mentre el seu director aposta per organitzar exposicions al voltant de la col·lecció permanent del museu i incrementar-ne les activitats culturals. Recuperar la rellevància que va tenir l'IVAM en els seus primers anys de funcionament, abans de naufragar en la corrupció, és una pre-

tensió que García Cortés ha fet explícita, en criticar que, si el centre artístic tinguera la seu a Madrid, les seues exposicions «estarien constantment en les televisions».

Però la feixuga herència de Consuelo Ciscar, esposa de l'exconseller Rafael Blasco, avui en presó per frau en la gestió de les ajudes de cooperació, no és un llast només per a l'IVAM. El Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana és un organisme creat fa 21 anys a la mesura de Ciscar. El 2016, després del canvi polític, es va triar el seu nou director mitjançant un concurs.

José Luis Pérez Pont, el nou responsable, ha donat un gir important a l'actuació del Consorci de Museus, amb la posada en valor de la seu central, el Centre del Carme, a València, el treball en xarxa entre institucions, l'impuls de la investigació en art contemporani i una programació seleccionada a partir de convocatòries públiques. També ha apostat per la professionalització de l'equip heretat de Ciscar i de Felipe Garín, l'anterior director, amb l'elaboració d'una relació de llocs de treball per a cobrir per concurs una plantilla conformada per una dotzena de persones. Un moment en què s'ha trobat amb la intervenció de la Federació de Serveis Públics d'UGT, que ha eixit en defensa d'un personal col·locat a dit en el seu dia i que no havia sentit en dues dècades la més mínima necessitat de fer valdre cap representació sindical.

El de les plantilles heretades del PP no és un problema menor. Si la creació d'empreses públiques al marge de l'Administració general de la Generalitat va ser una deriva constant als anys de la dreta en el poder, el clientelisme i l'amiguisme, quan no el nepotisme directament, van ser la norma en les contractacions, que aprofitaven la discrecionalitat d'aquesta mena de societats.

Culturarts també n'és una conseqüència. L'organisme en què el PP va reunir, ja en l'etapa de la política de retalls forçada per la crisi, la gestió de teatres, l'anterior Institut Valencià de la Música, la Fílmoteca, l'institut de Restauració o l'Espai d'Art Contemporani i el Museu de Belles Arts juntament amb tota l'entitat Castelló Cultural, era un *frankenstein* molt criticat pels diversos sectors. El nou govern del Botànic va optar per no desmuntar Culturarts, com li reclamaven des de molts àmbits, i va seleccionar el seu nou director, com en altres institucions, amb la fórmula del concurs públic.

Abel Guarinos ha impulsat des que se'n va fer càrrec, la transformació de Culturarts en un Institut Valencià de Cultura, la vocació del qual seria valencianitzar el cinema i les arts escèniques i fomentar la producció i la programació en contacte amb la indústria cultural a partir d'un plantejament transversal. Però, sobretot, ha hagut de dedicar grans esforços a la reestructuració racional dels recursos, en la desena d'espais que gestiona amb una plantilla de més de 300 persones. El procés

li ha deparat topades per motius semblants als del Consorci de Museus, uns conflictes motivats per la sobtada febre reivindicativa d'algun personal que va accedir a dit a uns llocs de treball que ara es consideren superflus o que són posats a concurs.

Un cas paradigmàtic en aquest aspecte és el de Castelló Cultural, un organisme sorgit de la voluntat propagandística del PP en els seus temps de glòria, que Culturarts ha hagut d'absorbir, i que no sols li ha generat maldecaps econòmics, en haver d'assumir deutes de prop de quatre milions d'euros, sinó en incorporar treballadors que no van passar per proves de selecció i que cobren salaris superiors als de les categories vigents en l'administració pública.

Fins ací, aquest repàs, que no és sistemàtic, ni exhaustiu, però que dibuixa una situació. La gestió del canvi, fins ara, complica el disseny efectiu d'una alternativa en els diversos àmbits en què està pendent. Hi ha renovació de cares, de gestos i de procediments. Han caigut els murs de censura i manipulació que van condicionar la llibertat d'expressió i de creació durant molts anys i el sectarisme ha estat substituït pel foment de la diversitat. Però resulta difícil definir els contorns de la nova política cultural, tant la que es fa des de les institucions com la que es planteja en relació amb la societat, els professionals i artistes, la indústria i el públic en general. Cal esperar que, després de l'etapa de la intendència, tan necessària com aclaparadora, arribarà l'hora de les idees i del debat. ◀